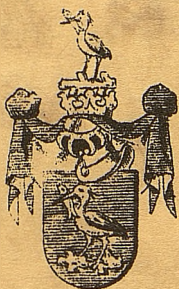

Bernard Szczech

**Maria Kochcicka na Woźnikach Kamieńcowa
sprzedaje Janowi Englowi z Wrocławia
karczmę z gruntem w Woźnikach
23 kwietnia 1599 roku**

(w przekładzie Józefa Lompy)

**Katowice
2000**

001875/15

4

Bernard Szczech

**Maria Kochcicka na Woźnikach Kamieńcowa
sprzedaje Janowi Englowi z Wrocławia
karczmę z gruntem w Woźnikach
23 kwietnia 1599 roku**

(w przekładzie Józefa Lompy)

**Katowice
2000**

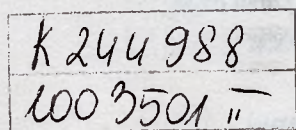
SL 7c2
SL 3a1

Wydawca: Biblioteka Śląska w Katowicach

Komitet Wydawniczy:

prof. dr hab. Jan Malicki – przewodniczący
mgr Magdalena Skóra – zastępca przewodniczącego
mgr Zbigniew P. Szandar – sekretarz

Na okładce: Herb „Czapla” rodu Kochcickich z Kochcic
W: Jeremias Gesner: *Stahl und Eisen*. Leipzig 1615

Druk:

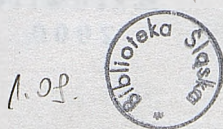
Dział Wydawniczo – Poligraficzny Biblioteki Śląskiej

Nakład: 150 egz.

Wydanie: I

ISBN 83-87849-95-2

0-001875119

Pzed przeszło 300 laty pan dziedziczny na Woźnikach sprzedał niejakiemu Engel, kupcowi wrocławskiemu, wolne gospodarstwo w miejscu, dziś zwanym Solarnią. Dokument sprzedaży znajduje się dziś w rękach Wilhelma Wyleżółka, obecnego właściciela tego wolnego gospodarstwa. W treści dokumentu między innymi zaznaczono, że właściciel tego wolnego statku jest uprawniony – dopóty w jego solarni warzyć się będzie sól - do wyszynku piwa i wódki. Ten krótki fragment, pochodzący prawdopodobnie z zapisu rękopiśmiennej kroniki Józefa Lompy,¹ wynotował Ludwik Musioł, który natknął się na nią jeszcze w latach trzydziestych w archiwum woźnickiego magistratu.²

Za odpisem Musioła podążyli następnie inni, podczas gdy niemiecki przekład z czeskiego języka oryginału opublikowany został jeszcze za życia Józefa Lompy, w nowej serii *Schlesische Provinzialblätter*.³

Józef Lompa

Lompa po opuszczeniu w 1857 roku Lubszy⁴, w której przebywał od 1819 roku, gdzie powstał prawie cały jego życiowy dorobek twórczy, wraz z całą rodziną przybył na stały pobyt do Woźnik. Tam, obciążony liczną rodziną, w nowych warunkach zmuszony był podjąć się różnorodnych zajęć, by sprostać potrzebom domu. Dostęp do pracy miał jednak łatwiejszy a i kontakty ze światem zewnętrznym były nieporównanie lepsze, niż w sąsiedniej Lubszy. Ułatwieniem była mu także możliwość kontaktu z bogactwem znajdujących się w Woźnikach dokumentów w archiwach: kościelnym i miejskim, a także z innymi aktami ówczesnie zgromadzonymi bądź to w organizacjach cechowych lub znajdującymi się w posiadaniu osób prywatnych. Efektem woźnickich źródłowych „penetracji” była między innymi zaginiona praca: „*Historisch*

¹ Józef Lompa, urodził się w Oleśnie 29.06.1797 r., absolwent wrocławskiego Seminarium Nauczycielskiego, organista i nauczyciel w szkołach elementarnych w Cieszynie koło Sycowa, Łomnicy, Lublińcu i Lubszy, poeta, autor licznych podręczników, poradników, powieści i prac historycznych, dziennikarz i redaktor, tłumacz sądowy, itd. Zmarł 29.03.1863 roku w Woźnikach. Szerzej na temat biografii Lompy w: Prus K.: *Józef Lompa, jego życie i praca*. Bytom 1913; Ender J.: *Józef Lompa. Zarys biograficzny*. Katowice – Wrocław 1947; Malicki J.: *Józef Lompa. Żywot niepokorny*. Katowice 1997.

² Musioł L.: *Parafia Woźniki. Monografia historyczna*. [Katowice] 1956 maszynopis.

³ *Schlesische Provinzialblätter*. Breslau 1862 s. 563-564

⁴ Lubsza, miejscowość na Górnym Śląsku w powiecie lublinieckim, 5 km na pñ. zach. od Woźnik.

- *Topographische Nachrichten über die Stadt Woischnik O/S*”, której powstanie datowane było na rok 1860.⁵

Musiół wspomina także inny zaginiony rękopis Lompy, który jeszcze w 1930 roku znajdował się w aktach magistrackich w Woźnikach. Była to streszczona kronika miasta, spisana przez Lompę w latach 1859 – 1860.⁶ Istnieje duże prawdopodobieństwo, że wspomniane rękopisy były częściami składowymi większej, niepublikowanej pracy o Woźnikach.

Lompa zatrudniony był w ówczesnym magistracie woźnickim na stanowisku przysięgłego tłumacza sądowego. Dodatkowo jako tłumacz dorabiał sobie do lichej pensji przekładem dokumentów z języka czeskiego i niemieckiego na język polski i odwrotnie. Plonem takiej pracy jest między innymi wykonane na zlecenie cechu krawców w Woźnikach tłumaczenie ustaw cechowych. „*Statuta, czyli ustawy cechowego zgromadzenia krawieckiego w Woźnikach*” szczęśliwie przetrwały zawirowania dziejowe i przechowywane są obecnie w Muzeum Górnosląskim w Bytomiu.⁷

Mniej więcej w tym samym czasie, Lompa dotarł do oryginału aktu sprzedaży Solarni przez Marię z Kochcickich Kamieńcową Janowi Englowi z Wrocławia. Dokument ten, wraz z komentarzem przesłany został przez Lompę Teodorowi Oelsnerowi, redaktorowi *Schlesische Provinzialblätter* a następnie samo okrojone tłumaczenie w języku niemieckim opublikowano we wspomnianym piśmie.

Kamieńcowie

Kamieńcowie pojawili się w Woźnikach w pierwszych latach wieku XVI, a Szczepan z Kamienia Kamieniec, woźnicki protoplasta rodu, po raz pierwszy wzmiankowany został w dokumencie w 1503 roku.⁸ On to w latach, pomiędzy 1502 a 1503 rokiem, wykupił dobra woźnickie z rąk

⁵ Musiół L.: *Protokolarz miasta Woźnik*. Wrocław 1972 s. 10 i 12. (dalej *Protokolarz*) Rękopis ten nazywany jest w literaturze także jako: „*Notatki topograficzne*” lub „*Notatki do topograficznego opisu terytorium miejskiego Woźnik*”.

⁶ Musiół L.: *Parafia ... maszynopis*.

⁷ „*Statut der Schneider Innung in Woischnik*” Sygnatura: MGB 2136 H. Zobacz: Szczech B.: *Materiały biograficzne Józefa Lompy w zbiorach muzeów górnośląskich*. W: *Kroniki miasta Zabrze*. XIV 1985

⁸ „*Lleta Buozeho tysicieho pietysteho trzeczeho. (...) Stala se smluwa przed panem Szczepanem Kkamenczem, panem diedycznym, dwu bratru.*”. Musiół L.: *Protokolarz .. nr 33 s. 73*.

Anny Brzezinowej, dziedziczki i pani na Woźnikach. W innym przypadku, Szczepan mógł poprzez mariaż ze wspomnianą wcześniej Anną wejść w posiadanie Woźnik.

W literaturze opisującej dzieje Woźnik i okolicznych miejscowości końca XV i początków wieku XVI narosło wiele niejasności a przyczyną tego była i jest szczupłość materiału źródłowego, szczególnie dotyczącego dziejów okolicznych rodów szlacheckich. Wiele cennych informacji przyniósł i nadal przynosi *Protokolarz miasta Woźnik*, który niestety znany jest tylko z pierwszej części opublikowanej przez Ludwika Musioła.⁹ Z pomieszczonych tam informacji dowiadujemy się że Woźniki w 1483 roku były w posiadaniu Anny Bodzanowskiej (*Anna Bodzanowska, heres in Wozniki*) być może spokrewnioną z Przedstawem dziedzicem pobliskiej Lubszy (*Przedslaus, heres de Lupsza*) wspólnie występującym z nią w dokumencie z 19 lutego tegoż roku.¹⁰

Niedługo później, bo już w roku następnym (1484) Woźniki miały nowego pana i dziedzica. Był nim szlachetny pan Stanisław Brzezina z Witostawic koło Koźła.¹¹ On to w 1490 roku dokonał darowizny na rzecz farnego kościoła św. Katarzyny w Woźnikach, co znamy z przekazu ks. Zgorkowica.¹² Brzezina występuje w dokumentach do lipca 1496 roku¹³ Kilka lat wcześniej, 12 listopada 1493 roku, Jan II i Mikołaj II,

⁹ Odkryty w okresie międzywojennym przez Musioła *Protokolarz* po raz pierwszy opublikowany został we fragmentach w: Musioł L.: *Staropolskie teksty z protokolarza miasta Woźniki w województwie śląskim*. Katowice 1936; Inna publikacja Musioła: *Protokolarz miasta Woźnik*. Wrocław 1972, obejmuje tylko okres pomiędzy 1483 a 1598 r.

¹⁰ *Protokolarz* nr 2 s. 53-54

¹¹ *Protokolarz* nr 8 s.57-58

¹² „Ja Stanisław Brzezina pan y dziedzic na woitostwie wyznawamy przed wszystkimi na to pisanie patrzaiączeni, izem dał y darował y naznaczyłem łankę z rołm na Staromieściu (in antiqua civitate) wiekiuscie: y uczynielem będącz w dobrym zdrowiu na ciele y na duszy y na umysle, nieprzิปędzony ani nieprzymuszony albo zfrada iaką do tego prziwiedziony: ale z dobrego umysłu pamięci y dobrej woli y z daru Ducha S(więtego) do Kościoła Świętej Catharziny w tymże miescie Woznikach: z ktorej łanki y roley pleban wszelki będzie bracz pozytki albo siano z łanki. A za te urodzaie y pozytki wszelki pleban ma czytac mszą za dobrodzieie w piątek na każdy tydzień: Przytem byli opaczni y robotni miescanie burmistrz y rada: przerzeczone: Jakob Klopocz, Woyciech Rudek, y wszystko pospolstwo miastecka Woznik. My dla lepszej istoty a swiadomia dalichmy swą piecenc mieiskam ktemu listowi przycisnący y wszystko pospolstwo miasta Woznik. Anno Domini 1490”. Zobacz: Szczech B.: *Kościół św. Katarzyny w Woźnikach w zapisach ks. Pawła Jana Zgorkowica z 1664 roku*. Katowice 2000 s. 14

¹³ *Protokolarz* nr 21 s. 65-66. (20 styczeń i 2 lipiec 1497).

książęta opolscy zatwierdzili sprzedaż dokonaną przez Stanisława Brzezinę, za zgodą Krzysztofa, jego młodszego brata, Szymonowi ze Strzelec Wielkich (Opolskich) 20 guldénów czynszu na wójtostwie woźnickim i na innych położonych tam ich posiadłościach za 200 florenów węgierskich z prawem wykupu z tym, że czynsz miał być dwa razy do roku płacony i odwożony do Strzelec.¹⁴

W latach 1497 – 1498 w zapisach kościoła św. Katarzyny w Woźnikach jak i w *Protokolarzu miasta Woźnik* wzmiankowany został kolejny dziedzic Woźnik, Jan Głabowski z Czant.¹⁵ Ludwik Musioł twierdzi, że przyczyną pozbycia się dóbr woźnickich przez Brzezinów, było „ich zaplątanie finansowe”, z którego nie mogli się w żaden sposób wydobyć. Trudna sytuacja finansowa miała ich zmusić do sprzedaży dóbr Głabowskiemu.¹⁶

Jeżeli tak istotnie było, niezrozumiałym jest pojawienie w zapisach dwóch dokumentów, powstałych w 1502 roku, nieznaney bliżej Anny Brzezinowej, piszącej się jako: Anna Brzezinowa, dziedziczka w Woźnikach (*Anna Brz[ez]inowa, heres in Wozniky*) lub My Anna Brzezinowa, dziedziczka i pani w Woźnikach (*Nos Anna Brzezinowa, heres et domina in Vozniky*).¹⁷

¹⁴ Wattenbach W., Grünhagen C.: *Registrum St. Wenceslai*. W: *Codeks Diplomaticus Silesiae*. VI Breslau 1865 nr 414 s. 137.

¹⁵ *Ja Jan Głabowski z Czantz, woyt dziedziczny w Woznikach, wszystkim pospolicie, którym zależy, tak niniejszym iako y przisłym jawno czenie, jako ia nie z przypędzoney woli, ale będąc na umysle moim wyswolony y z sporządzenia tesz przyjaciół moich dobrych, dla nadzieie zbawienia duszy moiey y rodziców, dzieci tesz moich: niwę roley y coby na niey z chrostu rozmnożyło się, z łanką ku niey przynależącą, na miejscu, które przeżywaią Staromiescie, za kaplicą tamze przinależy, dla potrzeby y wspomozenia koscioła ubogiego w przerzeczonych y tesz plebanowi sadzawkę y kęsz łanki tesz przerzeczonego blisko miejsca – łaskawie dla Pana Boga darowałem y dałem przez niniejsze: y darem resignuię y łankę przywłaszczam przerzeczonemu kosciołowi y tesz stawek z kęsem łanki plebanowi przerzeczonego koscioła dla iego osobliwego pozytku wiecznie dziezieć, trzimać y mieć y dla wszelkiej potrzeby y pozytku przez Vitricuse y Opatrzniki tego koscioła y przez swego plebana sprawować. Na które świadectwo piecenc iest zawieszona. A pisało się y dano w Woznikach, w poniedziałek dnia świętego Woiciecha. Anno Domini milesimo quadringentesimo nonagesimo septimo. Zobacz: Szczech B.: *Kościół św. Katarzyny w Woźnikach w zapisach ...* s.16; *Protokolarz* nr 24 s. 67-68 „...in advocacia domini Głabowsky...”*

¹⁶ Musioł L.: *Woźniki. Dzieje miasta*. Opole 1971 s. 20

¹⁷ *Protokolarz ...* nr 30 s. 71 oraz nr 31 s. 71-72

Kim była Anna w stosunku do Głabowskiego? Żoną, która w wianie otrzymała Woźniki z obciążoną hipoteką, a po jego zejściu stała się dziedziczką i panią na Woźnikach, na tyle atrakcyjną, że przyciągnęła ku sobie Szczepana Kamieńca? To i wiele innych pytań na razie pozostanie bez odpowiedzi. Niezależnie od przyczyn, na przełomie lat 1502 – 1503 Brzezina odstała swoje dobra wspomnianemu Szczepanowi Kamieńcowi.

Kamieńcowie wywodzą swój ród z Kamienia Śląskiego (czes. Velky Kamen, niem. Gross Stein) leżącego w pobliżu Opolu. W XVI wieku przedstawiciele rodu zamieszkiwali na obszarze księstw opolskiego, opawskiego, raciborskiego a nawet na terenie wschodnich Moraw. Najliczniej występowali w okolicy Lublińca (Pawonków, Gwoździany, Sieraków), zaś w rejonie Woźnik, Lubszy, pojawili się - jak wspomniano wyżej - już około 1503 roku.

Szczepan z Kamienia Kamieniec na kartach dokumentów wzmiankowany był w Woźnikach w latach pomiędzy 1503 a 1539 rokiem. Wcześniej od Jana II Dobrego, księcia na Opolu, Kamieniec kupił wieś Kamionek (Mały Kamen, Klein Stein). Po Szczepanie dobra Woźnik przejął Jerzy (1545 – 1561), jego syn, a następnie wnukowie, bracia Jarosz oraz Jan z Kamienia Kamieńcowie.

Jerzy vel Jerzyk Kamieniec, podobnie jak inni przedstawiciele tego rodu, nie licząc się z przywilejami miasta, często popadał w konflikt z mieszczanami woźnickimi. W nie opublikowanym, tak zwanym drugim Protokolarzu miasta Woźnik, zachował się wyciąg z wyroku w sporze między miastem a Jerzykiem Kamieńcem datowany w Opolu 4 maja 1554 roku.¹⁸ Z uwagi na wagę dokumentu, przytaczamy go poniżej:

„W tym sporze między mieszczanami miasta Woźniki, żałobnikami z jednej, a panem Jerzykiem Kamieńcem, panem ich, obżałowanym z strony drugiej, po wysłuchaniu tego sporu, co się piwowarzenia, drzewobrania i dziedziny Pieniążka a Świętody, Kuźnika, Borów, Barci, win, pokut, robót, płatów, także oszacowania i z poddaństwa wykupienia przedmieszczan dotyczy: Że jej Królewskiej Mości pani, pani Izabeli, królowej węgierskiej, dalmatyńskiej, chorwackiej etc. namiestnik, sędziowie a sędziowie sądu komornego w księstwie opolskim a raciborskim, znajdujemy za prawo: Że Woźniczanie przy liście swym, nadaniu a obwarowaniu księcia Bernarda, który przedłożyli, a przy tym co ten list

¹⁸ Archiwum Państwowe w Katowicach. Protokolarz miasta Woźnik, tom drugi, s.26 – 27. Fragment opublikowany w: Musiał L.: *Woźniki ...* s. 31.

występuje a w sobie zawiera, także przy tych dziedzinach: Pieniądzu i Świętowie, słusznie i list przy mocy, a oni przy żywnościach swych zostać mają, a Jerzyk Kamieniec nie ma żadną miarą im się w to wtrącać a ich nagabywać. Woźniczanie niniejsi i przyszli tak tego, jak to czynili przodkowie ich, spokojnie pożywać a używać mają, a Kamieniec na nich zwyczajnie sięgać niema. Co się dotyczy piwowarzenia a w karczmie sprzedawania, to Kamieniec przy tym prawnie ma zostać, a z którego statku miarkę weźmie, ten słód też Kamieniec winien dać zmełty, a przedmieszczanie, którzy nie są objęci prawem miejskim, na których Kamieniec sprawiedliwość ma, też ma roboty jeden dzień poorennny podle zezwolenia obecnego miejskiego. Datum w Opolu, w piątek po Bożym Wniebowstąpieniu, roku 1554, pod sekretem pana sędziego sądu komornego”.

Wzmiankowana w tymże dokumencie karczma najprawdopodobniej jest tą, która była między innymi przedmiotem sprzedaży kilkadziesiąt lat później, w roku 1599.

Wspomniany wcześniej Jarosz Kamieniec, wzmiankowany i znany pod imieniem Hieronima, oprócz wspólnego władania z bratem swoim Janem Woźnikami, był od lat sześćdziesiątych wieku XVI także dziedzicem Lubszy. Zmarł w 1588 roku.¹⁹

Nabycie Lubszy przez Hieronima – Jarosza Kamięńca wiązało się równocześnie z przejęciem przez Kamięńców powiązanych z Lubszą dóbr wsi Ligota. Osada ta w pierwszej połowie XV wieku, wolą księcia opolskiego i strzeleckiego Bernarda oderwana od miasta²⁰, ponownie połączona została z dobrami Woźnik, lecz już nie z majątkiem miejskim. Jan z Kamienia na Woźnikach Kamieniec, żonaty z Marią vel Marianną z Kochcic Kochcicką, zmarł prawdopodobnie bezpotomnie w 1595 lub najpóźniej na początku 1596 roku, ponieważ w roku tym nastąpiła sprzedaż działów spadku, przynależnych siostrom Jana Kamięńca.

Kochciccy

Marianna Kochcicka z Kochcic Kamięńcowa po śmierci męża przejęła ster gospodarowania w swoich dobrach w Woźnikach i Ligocie. Świadczą o tym między innymi zapisy w zachowanych dokumentach: *Protokolarzu*

¹⁹ Pilnaček J.: *Rody ...* s. 3.

²⁰ Szczech B.: *Przywilej Bernarda księcia opolsko - strzeleckiego nadany dla Woźnik dnia 3 kwietnia 1454 roku. Zabrze 1997*

miasta Woźnik oraz w gliwickiej „Czarnej księdze”²¹. Kochcicka, przedstawicielka jednego z najbardziej znanych protestanckich rodów szlacheckich na Górnym Śląsku przełomu XVI i XVII wieku, zapoczątkowała kilkudziesięcioletni okres obecności przedstawicieli tej znakomitej rodziny na terenie Woźnik jak i okolicy.

Kochciccy herbu Czapla²² znakomity górnosłański ród szlachecki, swoje gniazdo rodowe posiadał w Kochcicach koło Lublińca. Z biegiem

²¹ Chrzaszcz J.: *Das schwarze Buch von Gleiwitz*. W: *Gleiwitzer Jahrbuch*. 1927. Gleiwitz 1927 s. 27.

[Woźniki 6.08.1597]

Auf Befehl des Landeshauptmanns und Antrag der Frau Marianna Kochicka auf Woischnik haben wir Abgesandte aus Gleiwitz, Peiskretscham und Lublinitz zu Gericht gesessen in der Mordsache des Martin, dem Vater des ermordeten Valentin Czaja an Stelle dessen Ehefrau Hedwig, dessen Bruder und Verwandten. Das sind die Kläger. Angeklagt ist Jakob Kochanek, den Valentin Czaja, Bürgermeister von Woischnik, ermordet zu haben. Da aus den Aussagen der Zeugen klar hervorgeht, daß Jakob Kochanek den Bürgermeister ohne Erbarmen mit einem Messer erstochen hat, und er dieses darauf auch selbst zugibt, soll er mit dem Scherte hingerichtet werden.

W zapisie niedostępnej dzisiaj gliwickiej „Czarnej księgi” bądź w tłumaczeniu jej oryginału z języka czeskiego na niemiecki, dokonany przez ks. Jana Chrzaszczę, popełniono istotną pomyłkę: Zamordowanym burmistrzem Woźnik, według „Czarnej księgi” miał być Walenty Czaja, faktycznie nazywał się Walenty Gaj. Według Protokolarza miasta Woźnik burmistrz Gaj po raz ostatni uczestniczył w posiedzeniu rady miejskiej Woźnik w poniedziałek po świętym Piotrze, czyli 3 sierpnia 1597 roku. Na posiedzeniu tym reprezentujący Marię z Kochcickich Kamieńcową jej pisarz informował radę, że dziedziczka Woźnik sprzedała Jakubowi Szewcowi łąkę na Pieniędzy, oprócz znajdujących się tam barci. W tym samym też dniu lub najpóźniej w dniu następnym, zamordowany został wspomniany burmistrz, przez Jakuba Kochanka. Tego zaś, co zapisano w wspomnianej wcześniej gliwickiej „Czarnej księdze”, wyrokiem sądu z dnia 6.08.1597 roku skazano na śmierć.

W tymże samym roku, Maria (Marianna) Kochcicka ponownie znalazła się w zapisach kart „Czarnej księgi” w związku z procesem Agnieszki, żony Sabasa z Woźnik. Podobnie jak w poprzednim, także i w tym dokumencie, popełniono pomyłkę w zapisie nazwiska dziedziczki miasta:

Woźniki 4.09.1597

In der Stadt Woischnik wurde am 3 September desselben Jahres auf Antrag der oben genannten Frau Marianna Kochicka geborenen Kamencowna ein Geldvergleich zwischen den Streitenden abgeschlossen. Es handelte sich um 790 Florin. Agnes, Ehefrau des Sabas, eidete: „Ich Agnes Sabaska, schwöre zu Gott, daß ich vom Gemeinschaftsgeld nach meinen verstorbenen Ehemann Sabas nichts habe und nichts weiß”.

²² Zobacz: Rozdzieński W.: *Officina Ferraria* albo huta y warstat z kuźniami szlachetnego dzieła żelaznego. Kraków 1612. Katowice 1948 s. 5; Haertel E.: *Andreas Freiherr von*

lat, poczynając od pierwszej połowy XIV wieku, ród rozprzestrzenił się na tereny nie tylko lublinieckiego. W najbliższej okolicy Woźnik, Kochciccy dzierżyli oprócz wcześniej wspomnianych Kochcic, także Lubliniec, Koszęcin, Boronów i inne dobra. Piastowali także szereg wysokich publicznych urzędów.²³

Z chwilą śmierci Marii z Kochcickich Kamieńcowej, która nastąpiła około 1600 roku, dobra Woźnik przeszły w ręce Jerzego Fryderyka z Kochcic na Kochcicach, Lublińcu i Woźnikach Kochcickiego, jej brata. Prawdopodobnie już kilka lat wcześniej - w 1596 roku - po śmierci Jana Kamieńca, Jerzy Kochcicki wykupił od sióstr: Ewy z Kamieńców, żony Baltazara z Ziemięcic na Ziemięcicach i Sadowie Ziemięckiego oraz Jadwigi z Kamieńców, żony Jana z Hornau (Herny) na Lubszy Hornika,²⁴ działy spadku przypadające po bracie.²⁵ W pierwszych miesiącach 1612 roku, Jerzy Fryderyk Kochcicki w następstwie po Jerzym z Suchej Ibramie, został starostą ziemskim bytomskim. Urzędował w Tarnowskich Górach i Bytomiu, skąd datowane i dokąd adresowane były jego zachowane listy. Urząd starosty bytomskiego Jerzy Fryderyk piastował w latach 1612 - 1613.²⁶ W 1613 roku Kochcicki doprowadził do

Kochtitzky ein Mäzen Oberschlesiens um die Zeit des Dreißigjährigen Krieges.
W: *Oberschlesien* 1936

²³ Haertel E.: *Andreas Freicher ...* s. 487 - 493, 578 - 590; *Igalffy-Igaly L.: Die Freiherren Kochtitzky von Kochtitz und Lublinitz.* W: *Jahrbuch der Heraldisch-Genealogischen Gesellschaft „Adler“.* Wien 1991 s. 134 - 140.

²⁴ Hornikowie vel Hernikowie z Hornau (Herny, Hornu) władali Lubszą wspólnie z Dorotą z Rogojskich z Rogoźnika na Lubszy Kamieńcową, jednak nie posiadali prawa patronatu nad lubszeckim kościołem, które znajdowało się w rękach Doroty, wdowy po Jaroszu (Hieronimie) z Kamienia na Lubszy i Woźnikach Kamieńcu. Z zachowanej korespondencji wiemy, że najczęściej przebywali oni nie w zamku w Lubszy, lecz w bliżej nieznanych zabudowaniach dworskich, oddalonej około 8 km Kuźnicy Kuczkowskiej, będącej do pierwszej ćwierci XIX wieku częścią składową Lubszy. Jan na Lubszy Hornik był bratem Joachima z Hornau na Radzionkowie Hornika pełniącego godność sędziego ziemskiego bytomskiego. Po śmierci Jadwigi z Kamieńców na Lubszy Hornikowej, ożenił się powtórnie z Katarzyną z Blysdorfu, wzmiankowaną w dokumencie z 18.08.1606 roku (Szczech B.: *Dokument Górnośląski 1601-1626 ze zbiorów byłego Archiwum Miejskiego w Bytomiu.* Zabrze 1996 nr 62 s.8)

²⁵ Pilnaček J.: *Rody starého Slezska.* VI. Praha. brw.[1972] s. K3.

²⁶ W tak zwanym zespole „*Akta miasta Bytom*”, przechowywanym w Archiwum Państwowym w Katowicach, znajduje się kilka pism Jerzego Fryderyka Kochcickiego, starosty ziemskiego bytomskiego z okresu pomiędzy 19.01.1612 a 28.03.1613 r. (Zobacz: Szczech B.: *Dokument Górnośląski .. 1601 - 1626 ..* nr 190, 198, 203, 205, 220, 221, 223).

zakończenia zatargu z biskupem krakowskim. Konflikt zaistniały w 1598 roku, po śmierci Jan Kamieńca, jeszcze za życia Marii z Kochcickich Kamieńcowej, powstał na tle sporu o granice przebiegające pomiędzy Koziegłowami, położonymi w biskupim księstwie siewierskim a Woźnikami w księstwie opolskim. Stan ten trwał 15 lat.²⁷

Jerzy Fryderyk ożeniony był z Barbarą z Bebelna Gosławską²⁸, której herb rodowy, podobnie jak i herb rodu Kochcickich, wykuty został na kamiennym kartuszu umieszczonym na fasadzie wieży farnego kościoła w Woźnikach. Wmurowanie znaków rodowych na kościelnej ścianie związane było z uhonorowaniem dziedziców za wystawienie murowanej wieży, zbudowanej w latach 1607-1608, w miejsce drewnianej campanilli.²⁹ Będąc kolatorami woźnickiej świątyni, pozbawili kościół famy uposażeń, za co kilkadziesiąt lat później, w czasach postępującej kontrreformacji, skrytykował Kochcickich ks. Zgorkowic: „*Nie bojąc się straszliwej zemsty Boga, która wszak jawną się stała w stosunku do samego grabieżcy, jak i jego potomków, gdyż wykreśleni zostali razem ze swym rodem z pamięci i nazwiska w księdze żyjących, wkrótce po ich panowaniu.*”³⁰

Jerzy Fryderyk żył jeszcze 5.10.1617 roku, skoro w zapisach księgi ziemskiej bytomskiej występuje wspólnie z Joachimem na Radzionkowie Hornikiem, sędzią ziemskim bytomskim. Prowadzili oni wtedy sprawę sądową z oskarżenia Andrzeja Gierałtowskiego i Fryderyka Tracha przeciwko Salomei Marszałkównie, żonie Jana na Bytkowie Behra.³¹

Przyjmuje się, że Jerzy Fryderyk Kochcicki zmarł w 1618 roku. Ksiądz Jan Fox przeprowadzając w 1619 roku wizytację parafii wchodzących w skład dekanatu bytomskiego dwukrotnie odnotował fakt

W tym samym katowickim archiwum zgromadzone są także pisma Kochcickiego, pochodzące z byłego Archiwum Miejskiego w Tarnowskich Górach.

²⁷ Pilnaček J.: *Rody ...* Dil VI s. K11

²⁸ Gosławscy z Bebelna, ród wywodzący się z Małopolski. W początkach XVI wieku występował w okolicach Sandomierza i Chęcin. W połowie wieku XVI ród ten rozprzestrzenił się na tereny Górnego Śląska (okolice Bytomia, Pszczyny, Mysłowic).

²⁹ Szczech B.: *Kościół św. Katarzyny ...* s. 18 - 19 „*Turris haec murata, ut certo deprehendi aedificari caepit Anno 1607 et sequenti Anno, scilicet 1608 opus totum perfectum est. Authore Friderico Kochciczkiy.*”

³⁰ J.w. s. 6, 17; Musiol L.: *Woźniki ...* s.34.

³¹ Szczech B.: *Dokument .. 1601-1626..* s. 39 nr 326

zejścia woźnickiego dziedzica (*post mortem Georgi Kochcicki uxor eius Gosławska*).³²

Niedługo później, za swoją antycesarską postawę i aktywne opowiadanie się po stronie protestanckich wojsk w toczącej się wojnie 30-letniej, skazany na banicję, ród Kochcickich znikł z Górnego Śląska a tym samym także i z terenu Woźnik.

Obecnie, po niespełna czterech stuleciach, trudno szukać materialnych śladów dawnej świetności rodu Kochcickich. Nieliczne obiekty sztuki, kilka dedykowanych epigramatów³³, niewiele dokumentów zachowanych w polskich i obcych archiwach, to niemal wszystko to co dochowało się w oryginale. Niektóre przetrwały wyłącznie dzięki utrwaleniu ich w formie druku, tak jak będący obiektem naszego zainteresowania dokument Marii Kochcickiej z 1599 roku. Obecnie, po kilkunastu dziesięcioleciach, możemy powtórnie opublikować akt sprzedaży „Solarni”, wyłącznie dzięki zapobiegliwości Józefa Lompy oraz redaktorów wrocławskiego *Schlesische Provinzialblätter*.

* * * * *

Woźniki 23.04.1599

Maria z Kochcickich z Kochcic na Woźnikach Kamieńcowa sprzedaje karczmę na Solarni wraz z przyległymi gruntami w Woźnikach Janowi Engel z Wrocławia.

In Namen Gottes Amen. Ich Maria Kochtitzka von Kochtitz, Erbfrau auf Woischnik und hinterlassene Wittwe nach Weiland Hochwohlgeboren Herrn Johann Kamienietz mit meinen Erben und Nachfolgern, urkunde durch diese Schrift, wo dieselbe gesehen, oder gelesen und gehört wird, daß ich gutwillig verkauft und kraft dieses Briefes verkaufe an den achtbaren Johann Engel aus Breslau, den von mir ausgemessenen Platz, zuerst

³² Maroń F.: *Materiały źródłowe do dziejów Kościoła w obecnej diecezji katowickiej. Protokół wizytacyjny z 1619 roku*. W: *Śląskie Studia Historyczno -Teologiczne* VII 1974 s. 326 i 337.

³³ Rozdzieński W.: *Officina ferraria .. s. 5 - 10*; Jeremias Gesner: „*Stahl und Eisen*” Leipzig 1615, zobacz: Haertel E.: *Andreas Freiher .. s. 487 - 489*.

angefangen von Lomani Łaz³⁴, in die Quere gehend, bis an Kochanowski Damm³⁵, neben der Pobotznica des Kruziel³⁶ bis an den Damm des Kruziel mit allen den Niewen³⁷ die jenseits der Pobotznitza liegen. Ferner von diesem Damme, welcher neben der Niewke Chlastawina³⁸ gehet, bis zum Bednarzikischen³⁹, mit der Bednarzikischen Niewke⁴⁰, wie es ursprünglich der Kretschmer gehalten und im ungestörten Genuße besessen hat. Ferner von dieser

³⁴ Lomani Łaz, bliżej nieznana nazwa polna w Woźnikach.

„Encyklopedia Powszechna” (Orgelbranda) T.XVII, Warszawa 1864 s. 570 określa łaz jako: „miejsce (...) bagniste, gdzie rosną rozmaite chrusty, a szczególnie wierzb łozina. Łazy w jesieni i wiosną bywają zalane wodą. W dawnej polszczyźnie, łazami zwano miejsca wycięte po lesie, które na wiosnę wypalano, a następnie orano pod zasiew”.

³⁵ Kochanowska Grobla, nazwa pochodzi od słowa „Kochan” - nazwiska rodziny mieszczan woźnickich wzmiankowanej od 1521 roku. W zapisie z 1556 roku „Protokolarza miasta Woźnik” (dokument nr 100 s. 107-108) zanotowano: „...kthora yesth podlye roley Kochanowey, a ma mu ycz dlugo do Kochanowey myedze..”.

³⁶ Kruziel (Kruzel, Kružel), ród mieszczan woźnickich wzmiankowany w początkach XVI wieku: „Hoc factum est coram congregatione publica apud proconsulem Mrozek et consules Cruzel, ...1516.” – „Protokolarz miasta Woźniki” nr 43 s. 78. W XVII wieku, ksiądz Kruzelowicz był jednym z pierwszych katolickich plebanów woźnickich po okresie reformacji. Zobacz: Szczech B.: Kościół św. Katarzyny w Woźnikach w zapisach ks. Pawła Jana Zgorkowica z 1664 roku. Katowice 2000 s. 9.

³⁷ Akkerstükke Niewe heißt wohl so viel wie Neuland - przypis Józefa Lompy w opracowaniu redakcji „Schlesische Provinzialblätter”.

„Niwa, pierwotnie oznaczała nową rolę, nowinę dobytą po wyciętym lesie lub po osuszeniu i doprawie pola pustego. Później niwą zwać zaczęto, każdy dział większy czy mniejszy ornego pola..” W: Encyklopedia Powszechna. T. XIX. Warszawa 1865 s. 475.

³⁸ Niwka Chlastawina, nazwa polna od „Chlastawa”, nazwiska mieszczanina woźnickiego. W zapisie Protokolarza z roku 1598 (nr 235 s. 167-168) wzmiankowano Stanisława Chlastawę i jego żonę Annę, córkę Marczyzna Prsty (Perst).

³⁹ Bednarzykowa, nazwa nawiązująca do nazwiska rodu Bednarzyków, mieszczan woźnickich wzmiankowanego w XVI wieku: Maciej – 1524; Jakub – 1560. W 1589 roku wzmiankowano w Protokolarzu (nr 191) Bednarzykową miedzę: „A postępy thy wsitłhke, które nalież ku myastu, (...) podle Bednarzikowey miedze, tak dlugo yako bieży.”

⁴⁰ Bednarzykowa Niwka. Protokolarz (nr 59 s. 87-88) w swoich zapisach wzmiankuje Bednarzykową rolę: „...dom gi lan roley, kiera leży mezi roli Sleho Petra a mezi Bednarzynu rolę, tako siroko a dlugo..”. W zapisach tegoż „Protokolarza” występuje także rodzina Bednarzów: Petro (Piotr) 1483-1496; Maczek (Maciej) 1489; Albertus 1522; Martin (Marcin) 1527-1543; Woyciech 1598.

Bednarzikschen Niewke neben dem Długaier Laz⁴¹ bis an den Lomany Laz, dabei aber auch den in Solarnia⁴² erbauten Kretschan, mit der sogenannten Staromieschie⁴³ Niewe, vom Kretschan angefangen, grade gehend neben dem Zaune und dem bestimmten Zeichen bis an den Teich, Kniezy gatz⁴⁴ genannt, in die Quere gehend bis zu dem Wald, Brzeziny⁴⁵ genannt, und neben diesem Walde Brzeziny grade gehend bis an den Solarsker Zaun mit den Zakowski Laz⁴⁶, für welche ganze oben erwähnte Stelle⁴⁷

⁴¹ Długajowy Łaz – nazwa pola pochodzi od nazwiska Długaj, rodziny zamieszkującej Woźniki po dzień dzisiejszy, właścicieli rzeczzonego pola. Długajowie wzmiankowani są w *Protokolarzu* (nr 79 s. 97) od 1541 roku: „...pro tunc viceadvocato in Woſniki, necnon scabinos: pro tunc existens Paulum Krol, Mathiam Rzepka Narzosny, (...) Mathiam Długay (...) Blasium de Lani ...”

⁴² Solarnia, dawniej odrębna osada powstała na gruntach wójtostwa woźnickiego, obecnie w składzie miasta Woźniki.

⁴³ Staromieście („Alstadt” w przypisie *Schlesische Provinzialblätter*) pierwotne miejsce zasadzenia wsi a następnie osady targowej Woźniki, w odróżnieniu od założonego na zboczu Coglowej Góry (356,5 m n.p.m.) Nowego miasta, położone na zachód od centrum Woźnik, na płaskim, bagnistym terenie. Było to miejsce pobudowania w średniowieczu, w pobliżu powstałej po 1281 roku stacji celnej, (nieistniejącego) gródka obronnego oraz drewnianego kościółka pod wezwaniem św. Walentego.

⁴⁴ Księża Gać, część ról przyległych do Kątów (nazwa polna) należąca pierwotnie do kościoła św. Katarzyny w Woźnikach. Ludwik Musioł w maszynopisie swojej pracy: „Parafia Woźniki. Monografia historyczna” 1956 opierając się na nie zachowanym przekazie Józefa Lompy, pisze: „Przy polu „Księża Gać” leżała około roku 1860 grobla, przez lud nazwana „Żydowskie Groby”. Lompa podaje, że tam kiedyś miał istnieć cmentarz żydowski, skasowany w XVIII wieku, kiedy żydzi w Cieszowej zbudowali sobie bożnicę i cmentarz, dokąd i woźniccy żydzi następnie należeli. Na tych „Żydowskich Grobach” spotykało się kupki kamieni a Lompa zapewnia, że w Polsce można spotkać na cmentarzach zwyczaj układania na grobach takich kupek kamieni. Zamożniejsi stawiali kamienne nagrobki.” Wydaje się, że nastąpiło tutaj niezamierzone przekłamanie. Okolice Woźnik i Lubszy poddana była w przeszłości zlodowaceni. Pamiątką po wycofującym się lodowcu to pozostałe liczne, szczególnie zauważalne w lasach, piaszczyste moreny oraz gęsto rozsiane po polach głazy i kamienie (piaskowce i krzemienie), które jako przeszkoda w uprawie ziemi, zbierane i odkładane były na miedzach i nieużytkach w formie kamiennych kupek. Brak natomiast zapisów w dokumentach dotyczących obecności społeczności żydowskiej w Woźnikach przed wojnami śląskimi.

⁴⁵ Brzeziny, popularna nazwa części dawnego kompleksu lasów okalających Woźniki.

⁴⁶ Zakowski Łaz, nazwa polna nawiązująca do nazwiska rodu mieszczan woźnickich, wzmiankowanego od 1484 roku: „... et protoconsul Andreas Rzepicz et consules civitatis

mir, der Erbfrau, von dem Johann Engel die Geldsumme völlig gegeben und bezahlt worden ist, und zwar auf diese Art, daß gedachter Johann Engel mit seinen Erben und Nachfolgern ermächtigt sein wird, diese Stelle ganz wie es oben angegeben auf alle Weise zu benutzen, ohne Störung von mir oder meinen Nachkommen. Er kann damit wie mit seinem Eigentum schalten und walten, solches benutzen, vergeben, verkaufen, verschenken, vertauschen, verpfänden, für sich und zum Vortheil seiner Erben und Nachkommen, wie es ihnen am besten scheinen und gerathen sein möchte. Hierbei mache ich ihn frei von allen Robothen⁴⁸ wie sie nur von Menschen erdacht werden könnten, so daß weder er noch seine Erben, weder mir noch meinen in allen nachkommenden Zeiten lebenden Nachfolgern, Robothen jetzt und auf ewige Zeiten leisten sollen. Zugleich gebe ich ihm und seinen Nachkommen die Freiheit, in meinen Waldungen allerlei kleines und großes Vieh one aller Zinszahlung außer den Vorwerksfeldern und Zrodzeny außer Eichel und Buchenfrüchten zu hüten. In Betreff dieser Hutung ist er verpflichtet, sich mit mir oder meinen Nachkommen zu verständigen und solche Hutung anzunehmen, als sie die andern Unterthanen erhalten. Gleichfalls wird es ihm frei sein, in diesem Kretschan jährlich dreißig Tonnen Schepczu⁴⁹ auszuschänken, und wenn auch nicht so viel, so steht dieses in seinem Willen. Von jeder Tonne Schepczu, die er ausschänkt, soll er gehalten sein, mir oder meinen zukünftigen Nachkommen zu Zwölf Schlesische Groschen Zinse zu entrichten. Von dem Schepczu, welchen er über die Grenze an gute Leute

Wozniki nominat, Paulus Kiszelowicz, Tomas Gavrowicz, Stanislaus Rotifex, et Nicolaus Zak (...) hoc scriptum inspecturis.." Zobacz: Protokolarz ... nr 8 s 57-58.

⁴⁷ *Sämtliche pertinentien* – przypis J. Lompy

⁴⁸ Przypis Józefa Lompy: *Hofediensten* (służba dworska, pańszczyzna – B.S.)

⁴⁹ Przypis Józefa Lompy w *Schlesische Provinzialblätter*: „*Ein selbst den Nationalböhmern unverständliches Wort, wahrscheinlich eine slavische Umbildung des ehemals vielberühmten deutschen Bieres >Schöps<*”

verkaufen möchte, soll er keine Zinse geben, doch soll er kein fremdes Bier außer dem Herrschaftlichen und eben so keinen Brantwein schänken, ausgenommen, daß es bei dem Herrn fehlen sollte, dann wird es ihm nicht gewehrt, anderes Bier zum Bedarf zu nehmen. Wenn aber in der Folge auf dem Woischniker Grunde kein Salz gekocht werden sollte,⁵⁰ dann sind von diesem Schanke er und seine Nachkommen frei gelassen und sollen nichts mehr als die unten ausgesetzte jährliche Geldzinse abzuführen verbunden sein. Gleichfalls wird ihm und seinen Nachkommen die Freiheit ertheilt, in meinen Wäldern Bauholz, so viel es ihm nöthig sein wird, zu fällen, so auch zum Brennen für den Hausbedarf zu entnehmen. Und von diesem Allen wird er mir, seiner Grundfrau, und meinen Erben und Nachkommen an Zinse jährlich zu zahlen verbunden sein, jedesmal zu St. Georgi Zehn Thaler, jeder Thaler zu Sehs und Dreißig Groschen und jeder Groschen zu Zwölf Heller gerechnet, und sonst nichts mehr. Und wenn einst eine Kaiserliche Steuer sein sollte, dann wird er gehalten, zu vier Groschen an solcher Steuer zu geben, so wie es andere Freileute zahlen. Da ich genannte Maria Kochtitzka ihm kraft dieses Briefes die Stelle gebe und tradire, so daß er und seine Nachkommen die Befugniß haben werden, diese Stelle auf alle Weise zu benutzen, wie

⁵⁰ Przypisek Józefa Lompy w „Schlesische Provinzialblätter”: „Seit wann sich die Salzquellen von Woischnik verloren haben, ist nicht zu erforschen. Die Solarnia, deutsch: Salzsiederei. Vor 15 J(ahrhundert) hat man dort in einen Garten dicke Mauern und Gewölbe aufgefunden. In Psaar, 1 Meile von Woischnik, heißt eine Wiese ebenfalls Solarnia, wo Früher auch eine Salzquelle war. Weiterhin, dem Dorfe Trzebin gegenüber, heißt gleichfalls eine Wiese Solarnia. Dem Namen Solarnia haben ferner Dörfer in den Kreisen Lublinitz und Ratibor, eine Colonie bei Sczirbitz, Kreis Rybnik, und ein Dorfantheil von Biestrzinnik, Kreis Oppeln.”

Józef Lompa w zagimonej „Kronice miasta Woźnik” zanotował: „Kiedy około 1840 roku brat Wilhelma Wyleżółka (Zobacz wstęp) przeorywał pusty plac przy owym gospodarstwie, natrafił na grube mury i sklepienia. Ponieważ tu w Woźnikach dawniej stawiano wyłącznie drewniane budynki, owe resztki sklepień murowanych musiały należeć do jakiegoś przemysłowego urządzenia, właśnie owej solarni” Zobacz: Musiał L. Parafia ... maszynopis

es oben beschrieben ist, ohne Störung von mir und meinen zukünftigen Nachkommen, auf ewige Zeiten, dennoch aber, wenn er oder seine Nachfolger diese Stelle verkaufen sollten, dann soll dies ohne Abbruch meines Laudemii geschehen. Zur Beglaubigung und bessern Bekräftigung dieses, habe ich mein angebornes Wappen mit meinem völligen Bewußtsein und Willen auf dieses Document beydrücken lassen. Gegeben und geschrieben in Woschnik am Tage des Heiligen George⁵¹ im Jahre des Herrn Ein Tausend, Fünf Hundert, Neunzig und Neun. Dabey waren gegenwärtig: Der Hochwohlgeborne und Ehrenfeste Herr Nicolaus Kochtitzky⁵², mein lieber Bruder; Herr Lucas Engel⁵³, Vater des obengenannten Engel; Johann Khann⁵⁴, Bürger aus Breslau; Simon Glatzsch⁵⁵, Salzsieder; Simon

⁵¹ W diecezji krakowskiej i wrocławskiej dzień świętego Jerzego obchodzi się 23 kwietnia a obchodzono go także w dniu następnym: 24 kwietnia (*Włodarski B.: Chronologia polska. Warszawa 1957 s.239*).

⁵² Mikołaj (właściwie Adam Mikołaj) z Kochcic na Kochcicach i Lublińcu a także Ujeździe, Zimnej Wódce etc. Kochcicki, syn Jana z Kochcic na Kochcicach i Lublińcu Kochcickiego, brat Marii z Kochcickich na Woźnikach Kamienicowej, Jana (Karola) z Kochcic na Kochcicach i Lublińcu Kochcickiego, Jana Andrzeja z Kochcic na Kochcicach, Lublińcu, Koszęcinie i Boronowie Kochcickiego, Jerzego Fryderyka z Kochcic na Kochcicach, Lublińcu i Woźnikach Kochcickiego, Jana Krzysztofa z Kochcic na Kochcicach i Lublińcu Kochcickiego. Mikołaj żonaty z Anną Marianną z Malczyc, córką Krzysztofa z Malczyc von und zu Hartwigswalde, starosty ziemskiego nyskiego. Córką Mikołaja Kochcickiego była Anna Juliana z Kochcic na Kochcicach i Lublińcu Kochcicka, w 1622 roku zamężna Jerzemu Krzysztofowi baronowi Proskowskiemu. (*Igalffy-Igaly L.: Die Freiherren Kochtitzky von Kochtitz ... s. 134 – 140; Musiol L.: Woźniki ... s.33-34*)

⁵³ Łukasz Engel, ojciec Jana, bliżej nieznany mieszczanin wrocławski.

⁵⁴ Johann Khann, bliżej nieznany mieszczanin wrocławski.

⁵⁵ Simon Glatzsch, właściwie Szymon Głocz (Głoz, Głoch, Glotsch, Glosch), zwany solarzem woźnickim. W dniu 29.04.1604 roku Szymon Głocz kupił od Pawła Dresky z Marcinkowic dziedziczącego po Kasprze Pruszkowskim dobra: Żyglin, folwark Truszczyce, Stolarzowice oraz Kuźnicę Jędryskową. (*Szczech B.: Dokument Górnośląski 1601-1626 ze zbiorów byłego Archiwum Miejskiego w Bytomiu. Zabrze 1996 s. 2 nr 12. Zobacz także: Pilnaček J.: Rody stareho Slezska. Dil II. Ilove u Prahy 1972 s. 18*); 28.06.1607 roku Głocz wraz z Jerzym z Suchej Ibramem, Jakubem Paczyńskim i Krystianem Schmidtem wyrokował w sprawie 300 talarów długu zmarłego Adama Behemera (Böhmer, Bemmer, Bremer lub podobnie) kupca z Krakowa (w innych zapisach był kupcem z Wrocławia) i mieszczanina pszczyńskiego (*Szczech B.: Dokument .. s 10 nr*

78); 13.07.1608 roku w liście czynił wyrzuty Stanisławowi z Bienkowa na Kamienicy [Śląskiej] Bienkowskiemu za uniemożliwienie porozumienia z panią Salomeą (Szczech B.: *Dokument ...s.13 nr 103*); W 1611 roku wraz z Jerzym Nieradzikim związany był ze sprawą spadku po baronie Pruszkowskim (Szczech B.: *Dokument ... s.21 nr 170 i 172*); 14.12.1611 Zawarta zostaje umowa pomiędzy Szymonem Gloczem i Samuelem z Brwinowa na Łagiszy Sarnowskim, który zobowiązuje się reprezentować interesy Glocza w sądach ziemskich księstwa opolsko - raciborskiego (Szczech B.: *Dokument ... s 23 nr 184; Zobacz także: s. 29 nr 235*); 2.02.1612 Szymon na Kuźnicy Jędrzyskowskiej Glosch prosi Jerzego Fryderyka z Kochcic Kochcickiego, starostę ziemskiego bytomskiego o wyrozumiałość, jeżeli nie stawi się przed sądem ziemskim we własnej sprawie z Janem Bemerem (Szczech B. *Dokument ... s. 24 nr 192*). Adam Bemer w 1598 roku nazywany jest „solarzem w Psarach” (Musiał L.: *Parafia Woźniki. maszynopis*); 7.07.1612 Rada miejska Wrocławia stwierdza po przesłuchaniu Szymona starszego Gloscha oraz wrocławskiego kupca Adama z Bogusławic Lucka, że Glosch dostarczył 179 cetnarów żelaza, natomiast pozostała część dostawy ze względu na jakość została wybrakowana przez Lucka (Szczech B.: *Dokument ... s 26 nr 213, tamże rozliczenia dostaw z dnia 28.03.1613 r., s. 27 nr 222 i 223; s. 33 nr 270; s 38 nr 317; s.39 nr 327*); 25.02.1614 Agnieszka z Głoczów na Kuźnicy Boguckiej, wdowa po Adamie Bremerze ceduje Szymonowi, swemu ojcu będącemu w jej posiadaniu skrypty dłużne (Szczech B.: *Dokument ... s.30 nr 242*); 31.05.1616 Szymon z Łan na Kuźnicy Jędrzyskowskiej Glocz pisze do starosty ziemskiego w sprawie swych wnuków, sierot po Adamie Bremerze (Szczech B.: *Dokument ... s 35 nr 288*); 17.09.1617 Intercyza ślubna Stanisława Kotka, mieszczanina bytomskiego i Doroty Tworzyjanki córki Anny, żony Szymona Głotscha z Łan na Kuźnicy Jędrzyskowej (Jędrzyskowskiej, Jędrzychowskiej. Jędrysek, obecnie dzielnica miasta Kalety w lublinieckim. Zobacz: Szczech B.: *Dokument .. s.39 nr 324*); 1.08.1628 List Anny i Agnieszki Glocz do Wacława Kamińskiego, starosty ziemskiego bytomskiego w sprawie sprzedaży Solarni Świętochłowskiej Hieronimowi Filipowskiemu i poczynionych tam szkód (Szczech B.: *Dokument Górnośląski 1627 – 1630 ze zbiorów byłego Archiwum Miejskiego w Bytomiu. Zabrze 1996 nr 45*); 6.01.1630 Pismo Wacława Kamińskiego, starosty ziemskiego bytomskiego do Krzysztofa ze Starego Paczkowa Jordana w sprawie Seweryna Bonara z Szymonem Gloczem o 3000 talarów (Szczech B.: *Dokument ... s. 11 nr 88.*); 6.01.1630 Seweryn z Balic Bonar prosi Wacława Kamińskiego, starostę ziemskiego bytomskiego o przysłanie do Żygłina pisarza ziemskiego. Bonar jednocześnie informuje o przyznaniu mu przez sąd ziemski majątku Mały Żyglin (Szczech B.: *Dokument ... s.11 nr 89*); W tym samym roku: Zeznania w sporze Hieronima z Ćwiklic Filipowskiego przeciw Szymonowi Gloczowi o Żyglin. (Szczech B.: *Dokument .. nr 106, 112, 116 – 120*); 10.01.1632 Balcer Brusek zgodnie z testamentem Anny Tworzyjanki dzieli się spadkiem. Kopia zapisu dla Jana z Łan Glocza (Szczech B.: *Dokument Górnośląski 1631 – 1639 ze zbiorów byłego Archiwum Miejskiego w Bytomiu. Zabrze 1996 s. 4 nr 37*); 4.01.1643 roku wzmiankowany Jan na Truszczycy Glocz. (Szczech B.: *Dokument Górnośląski 1640 – 1645 ze zbiorów byłego Archiwum Miejskiego w Bytomiu. Zabrze 1996 nr 78*). Ludwik Musiał (Woźniki. *Dzieje miasta. Opole 1971 s.43*) informuje, że Glocz występuje jako „opatny Szymon Gloc, natenczas Solarz woźnicki” już w 1595 roku; w 1598 roku był właścicielem kuźnicy w Truszczycy nad Małą Panwią (obecnie dzielnica miasta Kalety) oraz dzierżawił Kuźnicę Bogucką wraz z Katowicami.

Chronstowsky⁵⁶, Adam Mathonzok⁵⁷ und Johann Khmeller⁵⁸ aus Krakau, dem die Ausfertigung dieses Briefes aufgetragen war.

⁵⁶ Szymon Chronstowsky, identyczny z mieszczaninem woźnickim Simonem Chrzastowskim, często wzmiankowanym w *Protokolarzu* od roku 1584 (*Simon Chrzastowsky 1589, 1591; Symon Chrzastowski 1595; Symon Krązowsky 1595; Simon Krązowsky 1595*).

⁵⁷ Adam Mathonzok, prawdopodobnie identyczny z mieszczaninem woźnickim Adamem Matlog (Matlagiem) wzmiankowanym w 1590 roku (Adam Matlaczek 1594).

⁵⁸ Johann Khmeller z Krakowa, identyczny z Janem Kmelerem, wzmiankowanym w *Protokolarzu*, pisarzem Jana Kamięca, dziedzica Woźnik: „*Roku Bożego [1595]. W poniedziałek po Przewodney Niedzieli przed vpelną radam, (...) przystąpił pan Jan Kmeler, pysarz j(eg)o m(o)sci pana Jana Kamięca z Kamienia, na Woyznikach pana dziedzicznego.*” Bardzo ostrożnie należy podejść do datacji dokumentów *Protokolarza* ustalonej przez Musioła. Porównanie zapisów ukazuje wiele niekonsekwencji oraz pomyłek. *Protokolarz* (nr 234 s. 167) datuje powstanie cytowanego wyżej zapisu na rok 1598 co wydaje się błędem. Kmeler nie mógł w roku 1598 przed radą miejską Woźnik reprezentować Jana Kamięca, skoro ten wtedy od kilku już lat nie żył. Podobnie inny dokument w *Protokolarzu* (nr 237 s. 168–169) datowany na rok 1598, dotyczący podobnej sprawy, powstać musiał w 1595 roku: „*Roku Bożego [1595]. W poniedziałek po Przewodney Niedzieli. Przed vpelną radam, iako Matthissem Czolkem, Wawrzinem Kruzelię, Grzegorzem Dominiczkę, Valentim Gaiem, przystąpił pan Jan Kmeler, pyssarz j(eg)o m(o)sci pana Jana Kamięca z Kamienia, na Woyznikach pana dziedzicznego.*” W cytowanym dokumencie Walenty Gaj nie mógł wystąpić wśród członków rady miejskiej, skoro 3 lub 4 sierpnia 1597 roku został zamordowany przez Jakuba Kochanka. Po śmierci Jana Kamięca, Kmeler opuścił Woźniki i przeprowadził się do Krakowa, co w dokumencie określono zapisem miejsca jego pochodzenia. W innym miejscu *Protokolarza* podano, że następcą Kmelerza na posadzie był „*Jan Kaczmarzski, pisarz na ten czas jey mosczy paniey Kamienczowey na Woznikach a Elgoczcie, paniey dziedzicznej.*” lub w innym miejscu „*Jan Kaczmarzski, pisarz na ten czas yey mosczy paniey Kamienczowey.*” (*Protokolarz* nr 231 i 232 s. 165–166). Wspomniany Kaczmarzski reprezentował w 1597 roku interesy Marii z Kochcickich Kamięcowej przed burmistrzem i radą miejską Woźnik.

Bibliografia

- Chrząszcz J.: Das schwarze Buch von Gleiwitz. W: Gleiwitzer Jahrbuch 1927. Gleiwitz 1927
- Haertel E.: Andreas Freiherr von Kochtitzky ein Mäzen Oberschlesiens um die Zeit des Dreißigjährigen Krieges. W: Oberschlesier 1936
- Igalffy-Igaly L.: Die Freiherren Kochtitzky von Kochtitz und Lublinitz. W: Jahrbuch der Heraldisch-Genalogischen Gesellschaft „Adler“. Wien 1991
- [Lompa J.:] Urkundliches zur oberschlesischen Salzsiederei im 16 Jhdt. W: Schlesische Provinzialblätter. Neue Folge Bd 2 (1862) Breslau 1862
- Maron F.: Materiały źródłowe do dziejów Kościoła w obecnej diecezji katowickiej. Protokół wizytacyjny z 1619 roku. W: Śląskie Studia Historyczno Teologiczne VII 1974.
- Musioł L.: Las komunalny miasta Woźniki w powiecie lublinieckim. Zarys dziejowy na tle stosunków prawno – majątkowych i społecznych – oparty na źródłach archiwalnych. maszynopis.
- Musioł L.: Protokolarz miasta Woźnik. Wrocław 1972
- Musioł L.: Parafia Woźniki. Monografia historyczna. [Katowice] 1956 maszynopis w zbiorach Biblioteki Śląskiej
- Musioł L.: Staropolskie teksty z protokolarza miasta Woźniki w województwie śląskim. Katowice 1936
- Musioł L.: Woźniki. Dzieje miasta. Opole 1971
- Pilnaček J. Rody stareho Slezska. Díl I – VI. Jilove u Prahy 1968 – 1972 (Wydanie 1: Heraldické sekce při Muzeum ěžby a zpracovani zlata v Jilovem u Prahy)
- Pilnaček J. Rody stareho Slezska, 1- 5, Brno 1991 – 1998, (Wydanie 2. Moravsky zemsky archiv v Brně)
- Rozdzieński W.: Officina Ferrara abo Huta y warstat z kuźniami szlachtetnego dzieła żelaznego (1612). Katowice – Wrocław 1948.
- Szczech B.: Dokument Górnośląski [1601 – 1645] ze zbiorów byłego Archiwum Miejskiego w Bytomiu. Zabrze 1996
- Szczech B.: Kościół św. Katarzyny w Woźnikach w zapisie ks. Pawła Jana Zgorkowica z 1664 roku. Katowice 2000
- Szczech B.: Przywilej Bernarda księcia opolsko – strzeleckiego nadany dla Woźnik 3 kwietnia 1454 roku. Zabrze 1997.
- Wattenbach W., Grünhagen C.: Registrum St. Wenceslai. W: Codeks Diplomaticus Silesiae. VI Breslau 1865

Biblioteka Śląska w Katowicach

Id: 0030000947704

II 1003501

SL